

Vígszínházhoz, Vígszínházban, Vígszínházért

Székérossy Zsuzsa felvétele

BESZÉLGETÉS FESZTBAUM BÉLÁVAL

–Kövári Orsolya a lényegyet megragadó, kiváló színészportréjában „vígszínházi színészként” határoz meg téged (SZÍNHÁZ, 2014. február), a budapesti online szlengszótár, a Népszótár Vígszínház-as Bélaként tart számon. Tudsz azonosulni ezzel a jelzővel?

–Amennyiben ez a jelző azt jelenti, hogy az ember a Vígszínházhoz hú, a Vígszínház iránt elkötelezett, annak vélt vagy valós értékei mentén szerveződik a színésze, akkor mindenképpen vígszínházi színésznek tartom magam. Azt gondolom, értem a vígszínházi jelenséget, kutatom is a Vígszínház történetét, a vígszínházi képben el tudom magam helyezni. Ez a dolognak az eszmei vagy a történeti érzetek felől megközelíthető része, de a gyakorlati oldalát is kedvelem, azzal is szívesen azonosulok. Szívesen játszom nagyszínpadon, élvezem annak minden nehézségét és kihívását. Abból a szempontból is szívesen vagyok vígszínházi színész, hogy sokféle előadástípusban játszhatok, Shakespeare-t, kortárs darabot, Molnár Ferencet vagy Csehovot egyszerre, ráadásul ugyanakkor prózai, zenés, felnőtt- vagy gyerekelőadást. A Vígszínház mint vegyes műfajú színház lehetőséget ad arra, hogy a színész ne csak egyféle repertoár mentén mutassa meg és képezze magát. Ez egy nagyszínházi működési modell, ahol a színházi létezés lehet és kell is tanulni. Ez úgyben is szívesen vagyok vígszínházi színész.

–Mikor tudatosult benned, hogy a Vígszínház felé vezet az út? A dráma tagozatos szentesi gimnáziumban vagy a Főiskolán, ahol Marton László osztályába jártál?

–Nem volt különösebben kacskaringós út, de végül is már a szentesi Horváth Mihály Gimnázium is egy vígszínházi gondolat, hiszen Várkonyi Zoltán ötlete alapján hozták létre, tehát kvázi neki köszönhetem, hogy már kiskamaszként megismertem a kultúrát és a színházat. Ez a gimnáziumi négy év a mai napig sokat jelent nekem. Szentesen a művészi munka szempontjából óhatatlanul többször került szóba a budapesti Katona József Színház vagy Kaposvár. Aztán onnantól, hogy Marton László szerződötetett a társulatba, évs évs közt hirtelen és jóízűen megjött a vígszínházi étvágyam. Marton az elején nem ígért

semmi konkrétat, csak munkát, és hogy figyelni fog rám. Ehhez mindketten tartottuk magunkat, és itt ragadtam. A kezdetektől sokat játszom, gyakran havonta harmincat vagy a fölött, és közben a Vígszínház nemcsak színházam lett, hanem afféle továbbképző helyem és iskolám.

–Végül is mitől függ az, hogy kiből lesz vígszínházi színész, hogy tovább tudja-e vinni ezt a vonalat?

–Nem mindenkinek a Vígszínház az útja, aki a Marton-iskolából jön; az 1997-ben végzett főiskolai osztályunkból Majsai-Nyilas Tünde, Csöre Gábor és én vagyunk itt hosszabb ideje, illetve a budapesti kamaraszínházi évek után most már Karácsonyi Zoltán is. És Csöre Gabi és a Tünde is ugyanúgy értik, ismerik és „csinálják” a Vígszínházat, mint én. A vígszínházi színészség megértéséhez egyébként sokat segít, ha az ember játszott autentikus vígszínházi szerző vígszínházi darabjában. A Vígszínház első tíz-tizenöt éve az 1910–1920-as évekig bezárólag érdekes bélyeg, ha az a világ, stíl jól áll valakinek, arra sokkal könnyebben mondjuk rá, hogy vígszínházi színész, mint arra, aki tehetségesen játszik, mondjuk, egy kortárs német darabot a Pestiben, és itt van már tíz éve.

–Mint mondd, sokat játszol egy hónapban, és szinte nincs olyan nap, amikor ne lépnél színpadra. Nincs olyan évad, hogy ne lenne legalább két bemutatód. Hullan Zsuzsa vígszínházi színészekkel készített öt évvel ezelőtti kötetében, a Vig Szín Házon Belül-ben eljátszott szerepeidet kis és közepes szerepeknek nevezted, de úgy fogalmaztál, nem vagy türelmetlen, mert eljön az, aminek el kell jönnie. Az Álomkommandó kettős főszerepével eljött?

–Az Álomkommandó valóban fontos állomás, saját magam részéről is és a színház részéről is, hogy egy másfajta dologban is számít rám. De nem vagyok türelmetlen, mert ezeken a kicsi és közepes szerepeken keresztül tanultam meg ezt a szakmát: sok gyakorlati tapasztalatot és örömet adtak, és lehetőséget arra, hogy tudjak más dolgokkal foglalkozni, a színházon belül a színházzal kapcsolatosan dolgozni és terveket szőni. Ha nem lettek volna kis szerepeim, lehet, hogy nem lett volna Kosztolányi-estem, két jelenés között ugyanis (a Padlásban például negyvenöt, az Úr-

hatnám polgárban kilencvenöt percben) nagyon sokat olvastam, szerkesztettem, meg tudtam írni kutatási beszámolókat és egy szakdolgozat jelentős részét.

–Nincs a színészen rossz érzés a kis szerepek miatt?

–Nem szeretnék színészközhelyeket pufogatni, de tényleg mindegyik feladat egyenrangú, és a legkisebb hangszernek is jól kell szólni, hogy a végeredmény tökéletes legyen. Igyekszem természetesen, hogy mindegyik szerepnek legyen valami egyedi vagy különös íze, hogy emlékezetesek maradjanak a nézők számára. Általában a színész persze nem a főszereplő barátját szeretné játszani. Fenyegettek a pályakezdetkor, hogy majd ez vár, de a főszereplő barátjaként vagy mellékszálként éppen olyan fontos dolgokat lehet megfogalmazni, mint egész estét betöltő szerepekben. Ezeket a kis szerepeket tisztelettel megköszönve nagy örömmel formázgatom. Az ideális nyilván az lenne, hogy a kis és nagy szerepek váltakozzanak, a színésznek mindkettőre szüksége van ahhoz, hogy a színésze gazdagodjon, és kiteljesedjen a pályája.

–És ez az egyensúly most létrejött?

–Azt hiszem, hogy igen, legalábbis vannak erre utaló jelek. Ez az évad két kisebb szerepet hozott ugyan: A *Mester és Margarita*-ban Pilátusként másfél jelenetet, közel kétórai várakozással köztük, és a *Julius Caesar*-ban a sok összeesküvő egyikét. De mind a kettő fontos láncszeme egy nagyobb gépezetnek, ahol mások viszik a prímet, de valakinek le kell szűrnie Caesart. És ebben a rendezésben a tőr az én kezemben van.

–Mennyire fenyeget a veszélye, hogy az évek múlásával a nagyszínházi működésben való részvétel rutinná, hétköznapi munkahellyé válik?

–Az ember munkahelyre jön be, ezzel szembe kell nézni, de ezt nem lehet nem örömmel csinálni. A bajszragasztásban, a sminkelésben, az átöltözésben, tehát a munkahely munkahely-jellegében persze van megszokás vagy gépiesség, de amikor eljön a pillanat, és belépsz a színpadra, akkor valami mélyebb öröm vezérel, mint egy másik foglalkozásnál. Mert valamit máshogy mutathatsz meg saját magadból, a világból vagy abból az irodalmi alapanyagból, amivel foglalkozol, és ez örömet okozhat aznap este.

–Kosztolányi-ested, A léggömb elrepül hét éve van műsoron a Házi Színpadon. A kritikai és az egyéni nézői visszhang is azt mutatja, hogy itt előadó és feldol-

gozott anyag megtermékenyítő találkozásáról van szó. Hogy jött az ötlet, hogy Kosztolányival foglalkozz?

–Nem voltam különösebb Kosztolányi-rajongó, de egy szentesi felolvasás alkalmával, amikor régi kedves tanárom a kezembe adott egy *Esti Kornél*-novellarészletet, a humora, az intellektusa, a humánuma, a szerethető és ismerős költőisége abban a pillanatban megfogott. És mindig a második és harmadik lépés a nehéz, miután már megvan az intuíció: „Még mindig tetszik? Még mindig akarom?” És volt annyira erős a hívás, hogy bár továbbra sem lettem Kosztolányi-irodalmár, lefutottam a kötelező Réz Pál-körököt, végigolvastam a Babits–Juhász–Kosztolányi-levelezést és természetesen magukat a műveket. Az anyag kialakította magát, és létrejött egy kilencvenperces példány, amiről azt gondoltam, hogy minden egyes sorát és gondolatát személyes ügyként tudom kezelni, ami egyébként szintén a vígszínházi színészség régebbi hagyománya. Amikor ez az est elkészült, én ezzel szerettem volna saját magamhoz, a generációmhoz, a színházhoz, és általában a világhoz hozzászólni.

–A léggömb elrepül novella nem hangzik el az előadáson. Miért ezt a címet választottad?

–Mert ez egy Kosztolányira jellemző jó cím. A léggömbben, a repülésben van valami lágyág és játékoság, és az est folyamán két ponton ténylegesen előkerül a léggömb. A novella túl hosszú, hogy elmondjam, de úgy találtam, a játék, a művészet és a halál hármának szellemiségét, ami gyerekkora óta foglalkoztatta Kosztolányit, és ott lüktet minden művében, ennél a novellánál jobban semmi sem adja vissza. Egy kisfiút hogyan gyógyít, és aztán hogyan repít el a játék, a fantázia, a költészet. Ezek azok az érzetek, amelyek miatt nagyon lehet szeretni az író.

–A színlapra rajzolt, léggömbbe kapaszkodó kisfiú és az est utolsó képe, a ballonkabátos, felnőtt férfi, aki piros luftballonját szorongatva lassan rugaszkodik el a talajtól, mert indulásra kész, legalábbis képi síkon kanonizálja ezt a feledésbe merült novellát. Szándékosan kerestél ismeretlenebb írásokat?

–A szerkesztés ki akart tekinteni a kánonból, az ismertebb Kosztolányi-anyagból, elsősorban a versein és a publicisztikáján keresztül. A publicisztikája egészen különleges érték. Ezek szépirodalmi jellegű szövegek. Egy flekk Kosztolányi sokkal jobban megismerteti a szerzőt, mint tanulmányok egész sora, mert

ÉLET ÉS ●
IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

**MINDEN
PÉNTEKEN!**

**KERESSE A HÍRLAPÁRUSOKNÁL
VAGY FIZESSEN ELŐ!**

Kedvezményes éves előfizetési díj 18.000 Ft

Megrendelhető a szerkesztőségben:

1089 Budapest, Rezső tér 15.

Tel: 06-1 210-5149, 210-5159

Fax: 303-9241

e-mail: lapterjesztes@es.hu

abban költészet van és pontosság, van eleje, közepe és vége, eredeti és bátor. A publicisztikai írásai olyanok, mint a versek. Az est lüktetését ezek és a valódi versek változtatásai adják

–*Hét év sok idő. Változtattál az est összetételén, felépítésén a bemutató óta?*

–Szándékosan nem változtattam. Az összeállítás során szempont volt, hogy ne legyen benne olyan szöveg, amit nem tudnék őszintén elmondani, hogy ne kerüljön bele a *Szeptemberi áhítat* vagy a *Számadás*, vagy a legvégső nagy férfifajdalmak, amelyekkel egyébként még talán most sem, de az est készülése pillanatában, hét-nyolc évvel ezelőtt meg pláne nem tudtam volna azonosulni.

–*Az elmúlt évtizedek alatt Máté Gábornak és Bálint Andrásnak is volt Kosztolányi-estje. Ezek mennyire jelentenek előképet?*

–Máté Gáborét megnéztem felvételtől, amikor a sajátommal elkészültem, Bálint Andrásét nem láttam, viszont nagyon inspiráló volt az összes, amit láttam tőle, élén a Máraival. Egy ember ott ül egy zakóban egy kicsi térben, és rettenetesen gazdag és szellemes szövegeket fogalmaz egyes szám első személyben.

–*Hol van a szerep–színész határ egy ilyen előadói esten?*

–Az a jó, ha minél közelebb kopírozódik a kettő, mert akkor lesz a befogadó számára is több, mint az anyagok egyszerű felmutatása. Sokkal érdekesebb valami egy személyes szűrőn keresztül. Az előadónak ilyenkor nyilván az a célja, hogy minél inkább elmosódjon a határ.

–*A Molnár Ferenc írásából szerkesztett-rendezett Monokli előadás a Vígszínház hatvanas–hetvenes években a társulathoz szerződött nagy generációját léptette fel. Volt ebben tudatosság a vígszínházi hagyományok folytatására?*

–A Monokli részben felajánlás, részben felkérés alapján született a Pestiben, egy praktikus vígszínházi helyzetből. A nagyszínpadon *A lovakat lelövik, ugye?* című darabot rendezte Eszenyi Enikő, amiben a társulat apraja-nagyja benne volt, kivéve azt az idősebb csapatot, amelyre épp akkor nem számított a sok táncot, erőteljes koreográfiát használó rendezés. És akkor az én javaslatom/ajánlatom találkozott ezzel a konkrét helyzettel. Molnárból is valami olyasmit akartam megmutatni, ami kevésbé ismerős. Az volt a célom, hogy egy sikeres színpadi szerző és egy társadalmilag és a közélet iránt ritka érzékeny és éles szemű író portréját egymáshoz közelítsem. Ez volt az első színpadi rendezésem, és minden hibájával együtt büszkén vállalom, hálás vagyok a sorsnak, hogy megcsinálhattam.

–*Vannak egyéb terveid, ötleteid, amiket megrendeznél?*

–Vannak terveim, de megvalósulásuk nem csak rajtam múlik. „Szembejött” viszont egy Seress Rezső-anyag, és megtalált az Óbudai Társaskör engem meg a Kék Duna Koncert-Szalonzene-kart, és ebből egy koncert és egy színházi előadás között mozgó, Seress Rezsőt megidéző este lett. Itt az ő eszével élek, csevegek a közönséggel róla és a korról, amelyben élt és dolgozott, és közben egy remek zenekar közreműködésével egy régi pianínón eljátszom tizenkilenc dalát.

–*Mennyire figyeled a színházi életet a Vig falain kívül?*

–Igyekszem színházba járni. Jó lenne látni a többieket, pótolni a hiányosságaimat, de az embernek folyton csak restanciái támadnak. Tényleg nagyon sokat játszom, és a maradék néhány estét muszáj pihenéssel töltenem, de ezzel együtt azért igyekszem eljutni előadásokra. Ebben az évadban jártam már a Nemzeti Színházban, a Radnóti-ban, és már megvan a színházjegyem a Színművészeti Egyetem két előadására is, tehát figyelem és kíváncsi vagyok a színházi környezetre, és vannak természetesen más színházakban barátaim-kollégáim, akikkel tartom a kapcsolatot.

–*Eszenyi Enikő megkezdheti igazgatásának második öt éves ciklusát, ami a közbeekelt másfél éves kitérő miatt elhúzódott kissé. Ez alatt az időszak alatt a társulat mennyire érzékelt bizonytalanságot, fenyegetettséget?*

–Nem volt fenyegetettségerzet, szerintem a Vígszínház, ha megszemélyesítjük ezt az épületet, és tulajdonságokkal ruházzuk fel, érezte, hogy nem lesz váltás, változás, pontosabban a színház és a színházat körülvevő közeg most a folytatás mellett döntött, azzal, hogy a meglévő energiákat és alkotói minőséget igényli a továbbiakban is.

–*A Vig nagy múltra tekint vissza, amihez hozzájárul az is, hogy mindig meg tudott újulni. Tudományos szinten is foglalkozol a Vig hagyományával, hogy látod, milyen távlatai vannak ennek a színháznak?*

–Ez egy fontos kérdés, és természetesen vissza lehet menni Várkonyiig, aki a Vig legújabb kori történetének meghatározó alakja. Amikor az ötvenes években Néphadsereg Színháza néven újra nyitott a színház, Várkonyi először csak rendezőként, később aztán főrendezőként, majd igazgatóként lett emblemikus figurája. Az 1960-as évek már egyértelműen Várkonyi jegyében teltek, ő Horvai Istvánnak, Horvai Marton Lászlónak adta át a stafétabotot. Marton pedig Eszenyi Enikőben látta a folytatást, aki ezt pályázatával meg is erősítette. Egyértelműen látszik egyfajta belső folyamatosság. A rendszerváltás óta persze pályázati rendszer van, a színház vezetői posztján „külvülről” is beállhat változás. Most, a másfél éves lebegtetés után végül is az látszott, hogy nincs ilyen akarat. Hogy meg tud-e újulni a színház, erre nyilván nem tudok válaszolni, de végignézve az elmúlt éveket, sok területen szembeütő a változás, és nem hinném, hogy a színház vezetése a jövőben megtorpanna, vagy hátrafelé indulna el...

–*Ha az élet valamiért úgy hozná, el tudod-e magad képzelni egyrészt a Vígszínházon kívül, másrészt hogy adott esetben a színházeten túl más módon is összefonódjon a neved a Vig történetével?*

–Meglátjuk, hogy mit hoz a jövő, igyekszem magam tartani a vígszínházi színészséghez és mindahhoz, amivel ez együtt jár. Minden, amit a színházról megtanultam pró és kontra, és minden kérdésem, ami a színházzal kapcsolatban megfogalmazódott, mind a Vígszínházhoz köthető. Nem volt ennek a helyzetnek az elmúlt időszakban alternatívája, én sem kerestem, és más sem kérdezett rá. Egyelőre úgy vagyok vele, ahogy a *Padlás* című darabban a Rádiós éneklő a *Fényév távolságban*: „Nekem itt van dolgom, nekem itt vannak álmaim...”.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE: VARGA KINGA